

5E BOEKMAN DISSERTATIE- PRIJS

JURYRAPPORT

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Juryrapport

Boekman Dissertatieprijs voor kunst, cultuur en beleid

2022

Deze tekst is uitgesproken op donderdag 30 juni 2022 op de conferentie 'De waarde van cultuur na corona' in de aula van de Universiteit Utrecht

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

INLEIDING

Dames en heren, dit jaar wordt de Boekman Dissertatieprijs voor de vijfde keer uitgereikt. Deze prijs wordt elke drie jaar toegekend aan het beste Nederlandse promotieonderzoek op het snijvlak van kunst, cultuur én de maatschappelijke en bestuurlijke context hiervan.

Nu de coronabeperkingen zijn opgeheven, kan dit feestelijke moment gelukkig gevierd worden in de best denkbare omgeving: in de prachtige aula van de Universiteit Utrecht, met de schrijvers van de drie genomineerde dissertaties op de eerste rij en met een gemêleerd gehoor van wetenschappers en vertegenwoordigers uit het culturele veld in de zaal.

De lustrum-editie van deze prijs krijgt extra glans door de aanwezigheid van staatssecretaris Uslu en professor Levi, voorzitter van NWO. Gezamenlijk reiken zij dadelijk aan de winnaar de oorkonde uit.

Voor het zover is, geef ik graag namens de jury een toelichting op de prijs en op de genomineerde dissertaties.

DE BOEKMAN DISSERTATIEPRIJS

Waarom deze prijs? Kort samengevat: om meer zichtbaarheid te verlenen aan hoogwaardig en betekenisvol onderzoek dat relevant is voor het culturele veld in Nederland.

Dit onderzoek verdient niet alleen de aandacht van wetenschappers, maar ook van een groter publiek en zeker van de beleidsmakers en bestuurders onder hen. Met dat oogmerk hebben de Boekmanstichting en het Domein Sociale en Geesteswetenschappen van NWO in 2009 de Boekman dissertatieprijs ingesteld.

De winnaar ontvangt een door NWO beschikbaar gesteld bedrag van € 10.000,- . Daarnaast stelt het tijdschrift Boekman het thema van het winnende proefschrift centraal in één van de komende nummers. De samenstelling van dat nummer gebeurt in samenspraak met de prijswinnaar.

In dit kader past ook een enkel woord over de naamgever van de prijs. Emanuel Boekman was een vooraanstaand wethouder van cultuur in Amsterdam en een van de grondleggers van het Nederlandse cultuurbeleid. Hij was namelijk een van de eersten die er onderzoek naar deed. In 1939 promoveerde hij op 'Overheid en kunst in Nederland'. Dit proefschrift bevat nog steeds inspirerende inzichten voor cultuurbeleid met aandacht voor kwaliteit, toegankelijkheid en spreiding: variërend van zijn pleidooi voor een actief opdrachtenbeleid voor kunstenaars tot en met zijn oproep tot 'weinig schoolsheid en veel genegenheid' bij de kennismaking van kinderen met kunst en erfgoed.

Zoals Boekman de zorg voor cultuur inbedde in een breder maatschappelijk perspectief, richt ook deze prijs de schijnwerpers op onderzoek dat - op de meest uiteenlopende manieren - de verbinding legt tussen cultuur en de sociale, economische, bestuurlijke of politieke context ervan.

Deze editie

De vijfde editie van deze prijs heeft betrekking op de periode 2018-2021. De jury voor deze editie bestond uit vijf leden:

- Araf Ahmadali (directeur Kunst en Cultuur gemeente Amsterdam)
- Jan Baetens (hoogleraar aan de Universiteit Leuven)
- Helleke van den Braber (hoogleraar aan de Universiteit Utrecht en universitair hoofddocent Radboud Universiteit)
- Xandra Schutte (hoofdredacteur van De Groene Amsterdammer) en ikzelf, Olav Velthuis, hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en voorzitter van de jury.

De jury is als volgt te werk gegaan: kandidaten konden zichzelf aanmelden voor de prijs door hun proefschrift, een motivatiebrief en een steunbetuiging van de promotor in te zenden. De kandidaten kregen de gelegenheid in hun brief de inhoud van het proefschrift toe te lichten, maar ook de relevantie ervan voor de culturele beroeps- en beleidspraktijk.

We ontvingen in totaal 19 aanmeldingen. In de eerste ronde heeft de jury uit deze lijst 10 proefschriften geselecteerd.

In deze en volgende beoordelingsrondes heeft de jury steeds naar drie criteria gekeken:

- de wetenschappelijke kwaliteit;
- de relevantie van het proefschrift voor de culturele beroeps- en beleidspraktijk en/of het publieke debat daarover;
- en de motivatie;

Helleke van den Braber heeft zich daarbij onthouden van de beoordeling van het werk van Yosha Wijngaarden omdat zij samen aan een onderzoeksproject hebben gewerkt. We willen natuurlijk iedere schijn van belangenverstrengeling voorkomen.

De 10 proefschriften zijn in tweede ronde opnieuw gewogen volgens de genoemde criteria en teruggebracht naar de drie genomineerden die vandaag centraal staan. Het is mij een groot genoegen om hen in alfabetische volgorde aan u voor te stellen.

Angela Bartholomew

Angela Bartholomew verdedigde haar proefschrift *Disruptive attitudes : artists counter the art of exhibiting in the Low Countries (1985-1991)* in mei 2021 aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Ze kijkt hierin op verfrissende wijze terug op een aantal baanbrekende tentoonstellingen van Nederlandse en Vlaamse kunstenaars in de jaren 80.

De kritische manier waarop deze kunstenaars zélf de regie namen bij de presentatie van hun werk – zowel buiten de museale infrastructuur als juist ook daarbinnen – resoneert tot in de kunstpraktijk van vandaag.

Bartholomew laat zien hoe de jaren 80 aan de basis stonden van langlopende bewegingen in het culturele klimaat van de jaren daarna: bezuinigingen op ondersteuning van kunstenaars, de opkomst van het marktdenken en het toenemend gebruik van beeldmedia. Het uitstekend geschreven boek gaat op een zeer kritische wijze met het materiaal om en geeft volop ruimte aan de artistieke ideeën van de kunstenaars die bij Bartholomew centraal staan.

Kila van der Starre

Kila van der Starre promoveerde in februari 2021 aan de Universiteit Utrecht op *Poëzie buiten het boek. De circulatie en het gebruik van poëzie*. Hoewel de lage verkoopaantallen van poëziebundels soms het tegendeel doen vermoeden, laat Van der Starre zien dat de dichtkunst springlevend is. Daartoe ruilt ze de meer traditionele en ‘boekcentrische’ blik op dichtbundels in voor het perspectief van gebruikers in het dagelijks leven. Ze onderzoekt onder meer muurpoëzie, op het lichaam getatoeëerde gedichten, poëzie in rouwadvertenties of op Instagram.

Het inclusieve poëziebegrip van Van der Starre – ook Jan van Veen's Candlelight Radio hoort erbij - levert een toegankelijk geschreven en veelomvattende studie op. Daaraan ligt zeer grondig empirisch onderzoek met gebruik van zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden ten grondslag. Van der Starre daagt de lezer zo uit om de definitie van wat wel en niet dichtkunst is te heroverwegen.

Yosha Wijngaarden

Yosha Wijngaarden behaalde haar doctorsgraad in 2019 aan de Erasmus Universiteit Rotterdam met Spaces of co-working: situating innovation in the creative industries. Tegen de achtergrond van het groeiende belang van de creatieve sector in macro-economisch opzicht richt zij haar blik op de locaties waar op microniveau de praktijk van de creatieve werkers zich ontwikkelt: broedplaatsen, hubs en creatieve verzamelgebouwen. Welke invloed ervaren de gebruikers van deze plaatsen op hun innovatiekracht? Nadat ze een stevig theoretisch fundament heeft neergezet zoekt Wijngaarden het antwoord op deze vraag met behulp van kwalitatieve interviews en observerend onderzoek op locatie. Ze komt met een nuchtere conclusie: ja, de locaties zijn goed voor de gebruikers. Niet per se omdat er innovatieve wonderen worden verricht, zoals beleidsmakers maar ook wetenschappers doorgaans denken. Maar wel omdat het samenbrengen van creatieven op een inspirerende locatie voor hen een werk- en leeromgeving creëert die rijk is aan contacten, ideeën, praktische tips en adviezen. Beleidsmakers die op zoek zijn naar een gedegen analyse van de meerwaarde van culturele broedplaatsen grijpen wat de jury betreft vandaag nog naar haar onderzoek.

Al met al was het voor de jury een zeer lastige taak om uit deze drie uitstekende proefschriften één winnaar te kiezen. Maar in het licht van zowel de zeer hoge wetenschappelijke kwaliteiten als ook de overduidelijke beleidsrelevantie is de jury eensgezind tot haar besluit gekomen: de jury is verheugd de vijfde editie van de Boekman Dissertatieprijs toe te kennen aan Yosha Wijngaarden.